ناوەڕۆکە درۆکان و هەواڵە ساختەکان بناسەوە

ئەو پرسیارانەی کە زۆر جار کراون

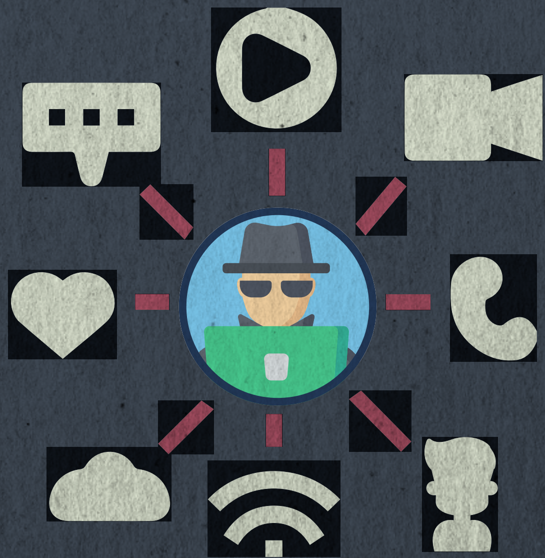

MEDIAKASVATUS-SEURA

Punainen Risti

فەرهەنگی ووشەکان

والّی ساختە

هەواڵەکە ئاماژەی بە ناوەڕۆکێکی پێشتر کردووە کە لە هەواڵ دەچێت و زانیارییەك لە خۆ دەگرێت کە ساختەیە. بەمڵ لە گفتوگۆکاندا لە کاتێك کە هەوڵی ئەوە دراوە پەلماری هەر ناوەڕۆکێنای ك کەسێك بدرێت کە نوێنەرایەتی بیروبۆچوونێکی جایواز دەکتا ئەو چەمکە وەکو چەك بەکارهێنراوە. بەهۆی ناڕوونی ئەو چەمکەوە، بۆ نموونە لە کۆمیسیۆنی یەکێتی ئەوروپادا دەست کراوە بە بەکارهێنانی چەمیک زانیاریی چەواشەکاری.

یشەکارا چەویاریناز

زانیاریی هەڵە، ڕێبزرکەر و نادروسنای ت هەڵبژاردنی هەندێك زانیاری بە مەبەستەوە لە پێناو بەهێزکردنی ئامانجەکانی گەیەنەری پەایمەکە.

نەبوونی زانیاری

زانایری ساختەنای هەڵە کە بە بێ مەبەست بڵوکراونەتەوە.

پڕۆپاگەندە

کارێکی سیستەماتیکە کە تیایدا بە ڕێکاری یارییێکردنی بەهێزەوە هەوڵ دەدرێت کاریگەری بخرێتە سەر هەڵوێستی جەماوەر بە ئامانجی پاراستنی بەرژەوەندیەکان و بیروباوەڕی (سیاسی) لایەنێك.

بەرهەمهێنراوە وەکو بەشێک لە Mediakasvatusseura ئەم مەتریاڵانە لەلایەن کۆمەڵەی پەروەردەی میدیایی کارەکانی پرۆژەی کۆمەڵەی فینلەندی-سۆماڵی Caawinaad.

زانیاریی زیاتر:

www.suomisomaliaseura.fi

www.mediakasvatus.fi

چۆن هەواڵێکی درۆ بناسمەوە؟

.بە شێوەیەکی ڕەخنەگرانە زانیاریەکان بپشکنە

لە هەوڵاە ساختەکاندا زۆر جار ڕاستی و خەیاڵ تێکەڵ دەبن. ئەوەشی ان بریتیە لە هەواڵی ان بڕگەی ڤیدیۆیی یان وێنەی انن اوەڕۆکی تری سۆیشال میدیان یاڕوونیی ەکیل ەنەیە،ی اینش هەندێك جار هەوڵای وک اه ناوەڕۆکەکەی گاڵتەجاڕی و سووکایەتیکردنەک ە هەستی خەکڵێکی زۆر ڕادکەێشێت. لەوناەشە بابەتەکە زۆر مەحال بێک تە ڕاست بێت لەوناەیەن اسنیەویە هەوڵای درۆک ارێکی ئاسانن ەبێت، چونکە زۆر جار بڵوکردنەویە هەوڵای درۆل سایی بڵوکردنەویە هەوڵاە لۆگۆکان .هەروەها دکەرێت لە هەوڵاەکاندا باوەڕپێکراوکەان دکەەنەوە بۆن موونە ئەوە بووترێک تە زینااریەکە لە سەرچاویەەکی اوەڕپێکراوەوە وەرگیراوە.

بە وردی ناوەڕۆکەکەی بپشکنە، هەروەها سەرچاوەکان و ئامادەکارەکەی - ئایا لەوانەدا زانیاریی زیاترت بەدەست دەکەوێت؟ ئایا هەمان هەواڵ لە شوێنی تریش بڵاوکراوەتەوە؟ ئایا لە هەواڵەکەدا چەندین ڕوانگەی جیاجیا لەبەرچاو گیراوە؟ ئایا وا هەست دەکرێت کە شتەکە زۆر مەحاڵە باوەڕ بکرێت کە ڕاستە؟

بۆچی هەواڵی درۆ دروست دەکرێت؟

بیر لە مەبەستەکانی پەیامەکە بکەر ەوە.

ئامانج لە بڵاوکردنەوەی هەواڵی ڕێبزرکەر یان دەسکەوتی پارەیە (بۆ نموونە، شتێك دەفرۆشن، پارە کۆ دەکەنەوە) یان دەسەڵاتە - یانیش هەردووکیان پێکەوە. بە هەواڵی درۆ هەوڵ دەدرێت کاریگەری بخرێتە سەر ڕا و بۆچوون و هەڵوێست و ڕەفتاری خەڵکی. هەندێك جاریش دەیانەوێت بەو کارە پشێوی و سەرلێشێوان و بێباوەڕی دروست بکەن بەرامبەر بە کەسێك، بە کۆمەڵگە یان بە دامەزراوەکان. هەندێك جار بۆی هەیە مەبەستەکە بێزارکاری بێت.

بیر لەوە بکەرەوە کە بۆچی هەوڵ دەدرێت سەرنجی تۆ ڕابکێشرێت؟ ئەو ناوەڕۆکە هەوڵ دەدات چی جۆرە هەستێك بجووڵێنێت؟ چی شتێك بە تایبەتی سەرنجی تۆی ڕاکێشا؟

ئەوانە کێن کە زانیاریی چەواشەکاری بەرهەم دەهێنن و بڵاوی دەکەنەوە؟

لایەنی جۆراوجۆرن.

ئەوانەی کە هەواڵی ساختە و درۆ بەرهەم دەهێنن، ئەو ئۆرگانە ڕێکخراوانەن یان ئەو کۆمەڵە خەڵکانەن کە ئامانجیان دەسکەوتی پارە و دەسەڵاتە. ئەو ئۆرگانانە مووچە بە خەڵکی دەدەن بۆ نووسینی هەواڵ لە هەندێك ڕوانگەی تایبەتەوە کە لەسەر بنەمای زانیاریی پشکنین بۆ کراو یان ڕاستی بونیات نەنراون. هەروەها زانیاریی هەڵە بۆی هەیە هەر کەسێك کە بۆ نموونە خۆی بە شارەزای بوارێك دابنێت دروستی بکات. وردبین بە، چونکە هەموو کەسێك دەکرێت هەواڵی درۆ دابهێنێت، تەنانەت دەوڵەتەکانیش.

کێ هەواڵەکەی نووسیوە؟ ئایا لە ناوەڕۆکەکەیدا شارەزایان بەکارهێنراون، ئەی ئەوانە کێن؟ کێن ئەوانەی کە شارەزای باوەڕپێکراون؟ ئایا هەواڵەکە لەسەر بنەمای زانیاریی پشکنین بۆ کراوە، یان ئەزموونی مرۆڤەکانە یان گێڕانەوەی خەڵکیە؟

بەچی شێوەیەك زانیاریی هەڵە و هەواڵە ساختەکان بڵاودەبنەوە.

بە خێرایی و بە فراوانی.

زانیاریی هەڵە و هەواڵە ساختەکنا بە خێرایی لە سۆشیلا میدیادا بڵو دەبنەوە، وەکو لە فەیسبووك و تویتەر و ئینستاگرام و واتس ئاپدا. هەواڵی ساختە زۆر جار هەست و کاردانەویە گەورە دەجووڵێنێت کە بەهۆی ئەوەوە بەخێرایی بایەخی پێ دەدرێت. کاتێك کە خەڵکێیک زۆر هەڵدەستن بە بڵوکردنەویە زانیارییەکی درۆ، ئەو کەسە ڕەسەنەی کە بڵوی کردۆتەوە بە ئاسانی دەشاردرێتەوە.

ئەگەر تەنانەت هەواڵێك بە ڕێگای ڕادیۆیی ناوچەیی یان ڕێچکەی سۆشیال میدیای تایبەت بە خۆت یان خزم و برادەرەوە پێت گەیشتبێت، ئەوە بەشێویەکی ئۆتۆماتیکی مانای ئەوە نیە کە هەواڵەکە ڕاست و باوەڕپێکراوە. دوایین جار تۆ چی شتێکت دابەش کردووە؟ ئایا لە سەرچاوەی هەواڵەکە یان زانیاریەکەت کۆڵیەوە؟

بۆچی هەواڵە ساختەکان بەخێرایی بڵاودەبنەوە؟

چونکە ئەوانە قسە لەگەڵ هەستەکاندا دەکەن.

بە هەموو بڵاوکردنەوەی هەواڵێك دەویسترێت بایەخی خەڵکی بجووڵێندرێت و قسە لەگەڵ هەستی خەڵکی بکرێت، چونکە بە هەواڵەکان دەیانەوێت تا بکرێت جەماوەرێکی فراوانیان هەبێت. لە هەواڵە ساختەکاندا بابەتە فرەلایەنەکان دەکرێنە یەك لایەنە، یان دەشێوێنرێن و لەو کاتەدا کاردانەوە بەهێزەکان .پاڵپشتی لە دژبەرایەتی و نیازە تایبەتەکانی لایەنە جۆراوجۆرەکان دەکەن ڕاو بۆچوون و ئەزموونی خۆت کاریگەرییان بۆ سەر ئەوە دەبێت کە بەچی شێوەیەك پێشوازی لە هەواڵەکان دەکەیت و لێکدانەوەیان بۆ دەکەیت و بەدوای چی جۆرە ناوەڕۆکێك دەگەڕێیت.

ئایا تۆ لەو هەواڵانە دەگەڕێیت کە پاڵپشتی لە جیهانی بەهاکانی خۆت دەکەن؟ بەچی شێوەیەك ڕەفتار لەگەڵ ئەو زانیاریانە دەکەیت کە فەرمانڕەوایان بەرهەمی دەهێنن؟

زانیاریی هەڵە و هەواڵی درۆ دەکرێت ببنە مایەی چی جۆرە کێشە و گرفتێك؟

دەرئەنجامی مەترسیدار.

هەواڵە درۆکنا زانیاری هەڵە بڵودەکەنەوە، کە لە لەوانەیە ببێتە هۆی بارودۆخی مەترسیدار، بۆ نموونە بڵوکردنەویە هەواڵی تەندروستی درۆ. زانیاریدانی فەرمانڕەواینا لەسەر تازەترین زانیاریی پشکنین بۆ کراوی ئەو کاتە بەندە. هەروەها بە ڕێیاگ هەواڵی درۆ دەتوانرێت ئابڕووی مرۆڤەکنا بەشێوەیەك ببرێت کە گەڕاندنەویە نەبێت، ینا خەڵیک هەڵبخەڵەتێندرێت کە لە ژێر ناوی کاری خێرخوازیدا پیتاك بدنە بە فێڵبازەکنا ناوەڕۆکە میدیاییەکنا دەتوانن کاریگەری بخەنە سەر بڕیاردان و کرداری مرۆڤەکنا وەکو لە دەنگدان و هەڵبژاردەکاندا .لەبەر ئەوە شتێیک گرنگە کە ڕاستی لە درۆ جیابکەیتەوە.

ئایا هەستت پێ کردووە یان تێبینیت کردووە کە چۆن هەواڵ یان ناوەڕۆکە میدیاییەکانی تر کاریگەرییان کردووەتە سەر بیر و ڕای خەڵکی؟

چۆن هەواڵە درۆکان کاریگەری دەکەنە سەر سەرچاوە زانیاریە باوەڕپێکراوەکان؟

زانایری هەڵە دەکرێت ببێتە هۆی ڕێبزری.

هەواڵە درۆکنا متمانەی سەرچاوە زانیاریە باوەڕپێکراوەکل ناواز دەکەن، بۆ نموونە لەو پەیامانەدا کە پەیوەندیینا بە تەندروستیەوە هەیە کە تیایاندا دەکرێت زانیاریەکە بەخێراییش بگۆڕێت. زانیاریی هەڵە دەبێتە مایەی ڕێبزری، هەروەها چی بەرامبەر بە پەیامەکانل ییەنە فەرمیەکنا و چی میدیا باوەڕپێکراوەکنا و کۆمەڵگەش بەدگومانی و بێباوەڕی دروست دەکتا.

چی کاتێك ئەو ناوەڕۆکە بڵوکراوەتەوە و ئایا ئەو شتە کۆن نەبووە؟ل ە چی سەرچاویەەکدا بەدوای زانایری دەگەڕێتی؟

چۆن دەتوانیت کاریگەری بکەیتە سەر بڵاوبوونەوەی هەواڵی درۆ و زانیاریی هەڵە؟

پێش ئەویە هاوبەش بکەتی دووجار بیربکەرەوە.

ناسینەویە هەواڵە درۆکنا و بەرپەرچدانەوەینا بەرپرسیارێتی هەموو کەسێکە. کەواتە هەرگیز هەواڵێك ینا زانیارییەك هاوبەش مەکە ئەگەر تەواوی بابەتەکەت بە ووردی نەخوێندبێتەوە و بۆت ڕوون نەبووبێتەوە کە ئایا هەواڵەکە ینا زانیاریەکە ڕاستە ینا نا. لە زۆر لە وڵتاندا دەکرێت دروستکردنی هەواڵی درۆ و بڵوکردنەویە و زینا گەیاندن بەهۆی ئەو جۆرە هەواڵنەوە بە تاوان دابنرێت. هەروەها بۆی هەیە بڵوکردنەویە زانیارییەکی درۆ ینا زانیارییەکی شەخسی ینا وێنەی کەسانی تر کارێك بێت کە سزای بەدواوە بێت.
مەتریڵا و سەرچاویە زانیاری بەرهەمهێنراول ییەنی جیاجیا هەیە، هەروەها بەرهەمهێنراول ییەنە فەرمیەکنا و میدیا باوەڕپێکراوەکنا و کتێبخانەکنا و ڕێکخراوەکنا دەست دەکەون.

باوەڕت بە زانایری و بڵکراویە کێ هەیە؟